

**YANGI O‘ZBEKISTONDA MILLATLARARO MUNOSABATLARNI
RIVOJLANTIRISHDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNING
O‘RNI**

Karshiyev Sherzod Saydaliyevich,

*SamDVMChBUTF, “Tabiiy –ilmiy, gumanitar fanlar va jismoniy madaniyat” kafedrasida dotsenti,
s.f.f.d.(PhD) sherzodkarshiyev81@gmail.com*

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada Yangi O‘zbekistonda millatlararo munosabatlarni rivojlantirishda milliy va umuminsoniy qadriyatlarining o‘rni haqida fikr yuritiladi.*

***Аннотация.** В данной статье рассматривается роль национальных и общечеловеческих ценностей в развитии межэтнических отношений в Новом Узбекистане.*

***Abstract.** This article discusses the role of national and universal values in the development of interethnic relations in New Uzbekistan.*

Kirish. Jahonda xalqaro, millatlararo, konfessiyalararo hamkorlik va hamjihatlikni mustahkamlash ko‘p jihatdan jamiyat hayotiga milliy mafkuraning umumbashariy tamoyillaridan biri bo‘lgan bag‘rikenglikning samarali joriy etilishiga bevosita bog‘liq. Zero, so‘nggi yillarda dunyoda diniy omil bilan bog‘liq ravishda turli yo‘nalishlardagi jarayonlar avj olib bormoqda. Ko‘p hollarda murakkab va ziddiyatli, ba’zida esa qonli to‘qnashuvlar bilan kechayotgan bunday voqea-hodisalar turli din vakillari o‘rtasida toqat, hurmat, e’tibor va umuman hamkorlik ruhidagi aloqalarni shakllantirish va mustahkamlash ob’ektiv tarixiy zaruriyat ekanligini ko‘rsatmoqda. Shu sababdan ham - xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta’minlash hamda chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat mamlakatimizda strategik vazifalardan biri sifatida belgilab olindi, shuningdek, BMT Bosh Assambleyasi 2018-yilning 12-dekabr oyida o‘tkazilgan yalpi majlisda “Ma’rifat va diniy bag‘rikenglik” deb nomlangan maxsus rezolyutsiyani qabul qildi. O‘zbekiston tomonidan ishlab chiqilgan hujjat loyihasi BMTning barcha a’zo davlatlari tomonidan bir ovozdan qo‘llab-quvvatlandi. Mazkur rezolyutsiyani qabul qilish tashabbusi 2017-yil 19-sentiyabirda BMT Bosh Assambleyasining Nyu-Yorkdagi 72-sessiyasida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan edi.

Muhokama va natijalar. O‘zbekistonda yangilanish davrida jamiyat ma’naviy hayotini sog‘lomlashtirish va rivojlantirish, inson omiliga katta e’tibor berish eng asosiy vazifalardan biriga aylandi. “Mustaqilligimizning dastlabki kunlaridanoq ajdodlarimiz tomonidan ko‘p asrlar davomida yaratib kelingan g‘oyat ulkan, bebaho ma’naviy-madaniy merosni tiklash davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgan nihoyatda muhim vazifa bo‘lib qoldi” deya ta’kidlagan edi O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.Karimov. Ma’naviyati yuksak darajada rivojlangan millatgina porloq istiqlol, buyuk kelajak uchun o‘zida kuch-qudrat topa oladi. Ma’naviyati rivojlangan xalq va millat o‘z-o‘zini qadrlaydi, qaddini tik tutadi, o‘tmishi bilan faxrlanadi, o‘zligini anglaydi,

kelajakka umidvorlik bilan qarab, ozodlik va mustaqillikning qadriga yetib, Vatan ravnaqi yo‘lida fidoyilik ko‘rsatadi. Xalqimizning ma‘naviyatini tiklashda va rivojlantirishda milliy til va milliy madaniyat, milliy ong, milliy o‘z-o‘zini anglash, milliy his-tuyg‘uni, milliy g‘urur va iftixorni o‘stirish katta o‘rin tutadi. Xalqimizning mustaqillikni qo‘lga kiritishi unutilgan ko‘pgina qadriyatlar, meroslar qatorida birinchi navbatda mustaqilligimizni mustahkamlaydigan, uning qudratini oshiradigan yangi qadriyatlarni rivojlantirishni zaruriy holat qilib qo‘ydi. Bu yangi ma‘naviy qadriyatlar xalqimizning azaliy ezgu maqsadlarini ifodalab milliy istiqlol mafkurasida o‘z aksini topdi. “Istiqlol mafkurasida polietnik O‘zbekiston xalqining ezgu g‘oya – ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot barpo etish yo‘lidagi asriy orzu-intilishlari, hayotiy ideallarini o‘zida aks ettiradi”. Xalqimizning ma‘naviy ehtiyojlari shu yo‘ldan og‘ishmay borishi natijasida qondirilib boriladi. Barchaga ma‘lumki, milliy g‘oya (makura)millatning ma‘naviy merosidan oziqlanadi va ayni paytda, uning ma‘naviyati rivojlanishiga o‘zining ijobiy ta‘sirini o‘tkazadi. Endi mavzuimizdan kelib chiqqan holda, milliy g‘oyaning umuminsoniy negizlari nimalarni o‘z ichiga oladi, degan savolga javob berishga harakat qilamiz. Shuni alohida ta‘kidlash kerakki, umuminsoniylik tayyor holda osmondan tushadigan omil emas, u millatlarning ajdodlari tomonidan asrlar davomida yaratilgan moddiy va ma‘naviy boyliklardagi, yer yuzida yashayotgan barcha millat, elat va xalqlarning rivojlanish barcha bosqichlari ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladigan eng ilg‘or qismlari asosida shakllanadi. Bunda millatning o‘zi ham umuminsoniy qadriyat sifatida butun insoniyat uchun go‘zallikning ramzi sifatidagi maqomining ahamiyatini ham alohida ta‘kidlash lozim. Buning ma‘no-mazmunini birgina o‘zbek millati milliy g‘oyasi va mafkurasidagi belgilab qo‘yilgan quyidagi tamoyillarni keltirish orqali anglab olish mumkin. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, demokratiya tamoyillariga asoslanadi; xalqimizning asrlar davomida shakllangan yuksak ma‘naviyati, an‘ana va udumlari, ulug‘ bobokalonlarimizning o‘lmas meroslaridan oziqlanadi; adolat va haqiqat, erkinlik va mustaqillik g‘oyalari hamda xalqimizning ishonch va e‘tiqodini aks ettiradi; yurt tinchligi, Vatan ravnaqi va xalq farovonligini ta‘minlashga xizmat qiladi; jamiyat a‘zolarini, aholining barcha qatlamlarini O‘zbekistonning buyuk kelajagini yaratishga safarbar etadi; millati, tili va dinidan qat‘iy nazar mamlakatimizning har bir fuqarosi qalbida ona Vatanga muhabbat, mustaqillik g‘oyalariga sadoqat va o‘zaro hurmat tuyg‘usini qaror toptiradi; jamoatchilik qalbi va ongiga fikrlar xilma-xilligi, vijdon erkinligi tamoyillariga rioya qilgan holda ma‘rifiy yo‘l bilan singdiriladi. Milliy goya (makura)har bir zamonga tegishli bo‘lgan masalalarni har doim o‘zida mujassamlantirgan holda zamon talabi va ehtiyojlariga mos ma‘naviy bilimlarni oldinga surib kelgan. Milliy g‘oyada hozirgi

zamonga mos bo‘lgan talablar asosida yangi davrga xos ehtiyojlar hisobga olingan. Bular milliy manfaatlarni, ehtiyojlarni o‘zida qamrab olgan va xalq ma’naviyatiga to‘g‘ri keladigan milliy g‘oyaning oldiga qo‘yiladigan talablardir. Xalq ma’naviy ehtiyojlari bilan bog‘liq bo‘lgan holda istiqloq mafkurasi oldiga quyidagi talablar zarur qilib qo‘yilgan: inson qalbi va ongiga ijobiy ta’sir etadigan tushuncha va tuyg‘ular, go‘zal va hayotiy g‘oyalar tizimini o‘zida mujassam etishi; millat, xalq va jamiyatni birlashtiruvchi kuch, yuksak ishonch e’tiqod manbai bo‘lishi; har qanday ilg‘or g‘oyani o‘ziga singdirish va har qanday yovuz g‘oyaga qarshi javob bera olishi; zamon va davr o‘zgarishlariga qarab o‘zi ifodalaydigan manfaat, maqsad-muddaolarni amalga oshirishning yangi-yangi vositalarini tavsiya eta olishi. Bular asosida esa milliy istiqloq mafkurasida xalq ma’naviyatini boyitish, shakllantirish bilan bog‘liq bo‘lgan mafkuraviy vazifalar qo‘yiladi.

Xulosa. Bular quyidagilar: mustaqil dunyoqarash va erkin tafakkurni shakllantirish; hur fikrli, mutelik va jur’atsizlikdan holi bo‘lgan, o‘z bilimi va kuchiga ishonib yashaydigan insonni tarbiyalash; odamlarimiz ayniqsa, yoshlarimizning irodasini baquvvat qilish, iymon-e’tiqodini mustahkamlashga xizmat qiladigan ma’naviy muhit yaratish; vatandoshlarimiz tafakkurida o‘zlikni anglash, tarixiy xotiraga sadoqat, muqaddas qadriyatlarimizni asrab-avaylash, vatanparvarlik tuyg‘usini kamol toptirish; xalqimizga xos bo‘lgan iymon, e’tiqod, insof, diyonat, sahovat, halollik, mehr-oqibat, sharmu-hayo kabi fazilatlarini yanada yuksaltirish; mamlakatimizning polietnik xalqi ongi va qalbida “O‘zbekiston–yagona Vatan” degan g‘oyani shakllantirish va rivojlantirish. Milliy g‘oya ozod insonni ulug‘laydi, erkin fikr yuritishni targ‘ib etadi, ilg‘or umumbashariy g‘oyalarga suyangan holda uni amalga oshirish uchun kurashga da’vat etadi. Milliy g‘oya millat ma’naviy taraqqiyotini, uning ijtimoiy-siyosiy barqarorligini ta’minlashning asosiy manbasi hisoblanadi. Millatning mustaqilligi, ozodligi, erkinligi, uning o‘ziga xosligini esa faqat milliy g‘oya, ularning moddiy kuchga aylanishi natijasida ta’minlash mumkin bo‘ladi. Professor S.Otamuratovning quyidagi fikriga qo‘shilamiz. “Milliy g‘oya har bir insonning o‘zini anglashi jarayonida shakllana boshlaydi. Insonning shaxs sifatida shakllanishi esa uning o‘zini anglashidan boshlanadi. Milliy g‘oyaning ta’sir doirasi nihoyatda keng bo‘lib, u millatning o‘ziga xosligini saqlab turish, millat manfaatlari yo‘lida millat vakillarini birlashtirish, uyushtirish va taraqqiyot yo‘nalishlarini belgilash kabilarga o‘zining ta’sirini o‘tkazib turadi”. Milliy g‘oyaning tarixiy, falsafiy ildizlari uning tamoyillari bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, uning asosiy tamoyillaridan biri insonparvarlik g‘oyasi bilan bog‘liq ekanligini e’tiborga olish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Азизхонов А., Мусаев О., Хабибуллаева Д., Эгамбердиева У., Набиев Ғ., Орифхўжаев С. Ўзбекистонда демократик жамият қуриш назарияси ва амалиёт. –Тошкент: —ДИТАФ, 2001. –335 б.
2. О‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqi // —Халқ со‘зи, 2017 yil 20 sentyabr.
3. Каримов И. А. Хавфсизлик ва барқарорлик тараққиёт йўлидан. 6- жилд – Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – 125 б.
4. Миллий истиклол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2000. -6 б.
5. Musaev O. Milliy g‘oya va millatlararo munosabatlar. Toshkent. “Ilm-ziyo-zakovat” 2021. – 87 b.
6. Отамуратов С. Миллий ривожланиш фалсафаси. –Тошкент: Академия, 2005. -25 б. 6. Убайдуллаева Р.А., Ата-Мирзаев О.Б. Изучение общественного мнения в Узбекистане: теория, методика, практика. Ташкент: —IQTISOD MOLIYA, 2014. –500 с.
7. Karshiyev Sh. S. Ko‘p konfessiyalik sharoitida millatlararo Munosabatlarda diniy bag‘rikenglik omili// “O‘zbekiston sud ekspertizasi” xuquqiy itimoiy ilmiy-amaliy jurnali, Toshkent., №2. 2025-yil, 86-90 betlar.